

Berczky Örs. Fotó: Füle Tamás | parokia.hu

Bereczky Örs

A LELKÉSZEK KIFOSZTÁSA ÉS A TÚLSOK INTÉZMÉNY

1.

A kegyelmi ügy nagy erővel vetette fel az egyház pénzügyeinek kérdését, illetve állam és egyház viszonyának kérdését. A pénzügyekhez kapcsolódik hozzászólásom első része, melyben a gyülekezetek pénzügyeiről szeretnék szólni.

Egyházunk a gyülekezetek pénzügyeit tekintve a rendszerváltás óta kettős identitású.

Az egyik szál a pénzügyi önállóság. Gyülekezeteink a működési pénzeket tekintve lényegében önfenntartóként működnek. (Illetve: kicsiny állami támogatással. Ugyanis a lelkészek személyijövedelemadó-kedvezménye és az országos 1%-os adóból lecsorgó egyházmegyei támogatások értéke együtt kb. 10% állami pénzt jelent évente egy-egy gyülekezet költségvetésében.) Az egyházközségek Közalapot és legátumot fizetnek, mintha ők tartanák fenn az egyházmegyéket, egyházkerületeket, a Zsinati Hivatalt és a Teológiát. De ez nem így van.

Merthogy a másik szál az 1%. A magyar állam – igazodva az európai trendhez – elismeri egyházunk kultúra- és közösségteremtő munkáját, és az egyházat fontosnak tartó polgárok adójának 1%-át beszedi helyettünk, és odaadja nekünk (még ki is egészíti). Leginkább a gyülekezeti életre nézve kapjuk e pénzt, hiszen a református intézmények (pl. iskolák) valamilyen konkrét területen vállalnak át állami feladatokat, ezért normatívát, azaz pont annyi pénzt kapnak, mintha állami iskolák lennének.

Az 1% elmegy a Zsinati Hivatal, az országos szolgálatok, a kerületek és a megyék működtetésére. Ami kevéske marad, azt osztják szét az esperesek a gyülekezetek között (mint írtam, ez az szja-kedvezménnyel együtt kb. 10%-s rész). Ebben az abszurd rendszerben van egy láthatatlan vonal a gyülekezeti lelkészek és a gyülekezeti élet többi

szolgálója (zsinat, püspök, esperes) között. Ha a gyülekezeti lelkész állami pénzt kap, akkor jajongunk, hogy oda az önfenntartás. Ám a gyülekezeti életet kiszolgáló zsinati, püspöki, esperesi szintek magától értetődően használják fel a magyar adófizetők által a főként gyülekezetekre megjelölt pénzforrást, az 1%-ot. A teológiák sem a legátumból, hanem az adónk felsőoktatásra költendő részéből működnek. Elképzelhetetlen, hogy egy zsinati vagy kerületi, gyülekezeti életet támogató tisztviselő (pl. zsinati ifjúsági referens) ne kapja meg bérét, de általános, hogy az ugyanezen területen szolgáló falusi lelkész nem tudja felvenni fizetését – pedig mindketten a gyülekezeti életet szolgálják.

Tehát: elvárjuk a gyülekezetek önfenntartását, sőt, a Közalap által látszólag alulról szerveződünk – miközben a másik oldalról az állam által beszédett 1%-ból alig jut valami az egyház lényegének kikiáltott gyülekezeti területre.

Az elmúlt évtizedekben a szegény vidékeken és kistelepülésen szolgáló, intézményt nem működtető lelkészek saját szegénységükkel és áldozatukkal fizették meg e kettős identitás árát. A lelkésztársadalom a szocializmus után megnyíló lehetőségek vagy például a zsinati pénzekből megindult autópogramok miatt nem tudatosította magában súlyos kifosztását. Ez bűne egyházunknak.

E helyzetben jelent meg a lelkészek fizetésének közvetlen állami támogatása az elmúlt években. Ez nem ördögtől való – de hogyan tudnánk e kérdést megítélni, ha az azt megelőző helyzetet sem beszéltük át?

Lehet önfenntartónak is lenni, és lehet elfogadni az állami pénzeket országos kulturális és közösségteremtő ernyőszervezetünk, a gyülekezeteiben élő egyház működtetésére (teljes szívvel az utóbbi mellett vagyok, ez szolgálja a missziót meggyőződésem szerint, de ez már maga a vita). Viszont mérgező, ha nem tisztázzuk a magunk számára, hogy mit szeretnénk. Még mérgezőbb, hogy a kétféle szemlélet együtt jelenik meg egyházunk működésében.

2.

Az előző témát összeköti a második témával, hogy kibeszéletlennék látom az egyházi intézmények (iskola, idősotthon, nevelőszülői hálózat, segítő szolgálat) egyházunk missziójában betöltött kérdését is.

Ezen intézményeket különösen a jobboldali kormányok működése óta számolatlanul vesszük át. Ebben van logika: egyházunk fenntartóként minden más félszívű önkormányzati-állami szereplőhöz képest belülről vezéreltnek tűnik. Ha nem is vagyunk jók az első években-évtizedekben, hát majd megtanuljuk, van belső meggyőződésünk, melyből fakadhat látás. Az is logikus, hogy Európában sok helyen van intézményfenntartó szerepe az egyházaknak, csak a posztkádári Magyarországon még mindig alacsony a részvételünk ezekben a rendszerekben, jussunk el tehát egy bizonyos százalékig, súlyig.

Ezek a kimondatlan meggyőződések vezették egyházunkat az elmúlt évtizedekben. Ide nekünk az oroszánt is, idővel majd csak lesz belőle valami.

A valóság ezzel szemben az, hogy 35 év után kimondhatjuk: a szocializmusban megroppant egyházunk nem bír el ennyi szolgálati lehetőséggel. A fenntartó lelkészek és gyülekezetek jelentős részére – gondolom, a fenntartó egyházmegyékre, kerü-

letekre, zsinatra is – elhordozhatatlan teherként nehezedik a kezükbe kapott hatalom. Vergődnek.

Mondjuk ki: egész egyszerűen nem vagyunk elegenden rendszerhez. Nem lesz elég száz év sem arra, hogy reformátussá tegyünk annyi intézményt, mint ahánynak a tábláján szerepel a „református” jelző. Ideje szembenézni ezzel a súlyos tapasztalattal, és azt is gondolom, hogy idővel az intézmények fájdalmas revíziójára van szükség. Nem tudok elképzelni ennél nehezebb feladatot.